

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย โดยครอบคลุมเรื่องการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสร้างเครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษานโยบายการผลิตพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข ระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-6 (พ.ศ.2504-2534)

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารเป็นหลัก แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) ตามกรอบประเด็นของการศึกษาวิจัยที่ได้กำหนดไว้ และสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องประกอบเพิ่มเติม รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. ศึกษาขั้นต้นโดยศึกษาความรู้จากเอกสาร และงานวิจัย คือ ด้านเอกสารได้ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งตำรา บทความ วารสาร ในเรื่องของนโยบายทั่วไป และนโยบายสาธารณะ เกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบของนโยบาย ลักษณะข้อความของนโยบาย ที่มาของนโยบาย ชนิดของนโยบาย กระบวนการในการกำหนดนโยบาย ความสัมพันธ์ของนโยบาย แผนงาน และโครงการ แนวคิดและวิธีการในการศึกษานโยบายสาธารณะ นอกจากนี้ได้ศึกษาลักษณะโดยทั่วไปของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-6 และแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 4-6 ตลอดจนแนวทางในการกำหนดนโยบายการผลิตพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข

สำหรับด้านงานวิจัยได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งงานวิจัยเกี่ยวกับนโยบายด้านการบริหาร มีน้อย งานวิจัยที่มีอยู่ปรากฏว่าเป็นในเชิงรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ โดยเป็นการวิจัยในรูปแบบของการศึกษาและการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะในประเด็นเฉพาะต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางในการศึกษาวิจัยเชิงนโยบาย แล้วจึงรวบรวมความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวมาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นจึงได้นำข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างกรอบของแนวความคิดในการวิจัย

2. การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์เอกสาร

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์เอกสาร โดยนำความรู้ที่ได้ศึกษาในขั้นตอนที่ 1 และกรอบของแนวความคิดในการวิจัย เป็นแนวทางพิจารณาในการสร้างเครื่องมือวิเคราะห์เอกสารโดยให้สอดคล้องกับกรอบประเด็นของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้แล้ว ซึ่งครอบคลุมสาระสำคัญต่าง ๆ แบ่งเป็น 6 เรื่องด้วยกัน คือ

- (1) เรื่องสภาพแวดล้อมและปัญหาสาธารณะที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อการผลิตกำลังคนด้านการขยายผล
- (2) เรื่องนโยบายการผลิตขยายผลที่กำหนดไว้ในแต่ละแผน
- (3) เรื่องลักษณะของข้อความนโยบาย
- (4) เรื่ององค์ประกอบของนโยบาย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษา 3 ประเด็น คือวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการผลิต และวิธีดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย
- (5) เรื่องเปรียบเทียบนโยบายแต่ละแผน
- (6) เรื่องนโยบายเฉพาะกิจพิเศษอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาของแผน (ดูตัวอย่างเครื่องมือในภาคผนวก ก)

3. การทดลองวิเคราะห์นโยบายการผลิตขยายผลตามกรอบที่กำหนดไว้

ผู้วิจัยทดลองวิเคราะห์นโยบายการผลิตขยายผลที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่หนึ่ง (พ.ศ. 2504-2509) แล้วนำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วจึงปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการวิเคราะห์เอกสารให้เหมาะสมในการวิจัย

4. การสร้างแบบนำสัมภาษณ์ (เพิ่มเติม)

แบบนำสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารตามกรอบประเด็นการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการผลิตพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข ระหว่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-6 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสัมภาษณ์ภายหลังที่ได้ศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ผลการศึกษาวิเคราะห์เอกสารมีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเครื่องมือสัมภาษณ์นี้จะสร้างตามกรอบแนวคิดของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้และเป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด พร้อมทั้งได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ ซึ่งแบบนำสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ส่วนคือ

ตอนที่ 1 แบบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพแวดล้อมและปัญหาสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกำลังคนด้านการพยาบาล

ตอนที่ 3 นโยบายการผลิตพยาบาลที่กำหนดไว้ในแผน

ตอนที่ 4 นโยบายเฉพาะกิจพิเศษอื่น ๆ ที่อาจมีเกิดขึ้นในช่วงระหว่างแผนที่ส่งผล

ต่อนโยบายการผลิตพยาบาล

ตอนที่ 5 ข้อคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายการผลิตพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข (ตัวอย่างเครื่องมือในภาคผนวก ข)

5. การรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิเคราะห์ตามกรอบของแนวคิดในการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยข้อมูลจากเอกสารและจากบุคคล คือ

5.1 ข้อมูลจากเอกสาร เอกสารหลักที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-6 (พ.ศ. 2504-2534)

แผนพัฒนาการสาธารณสุข ของกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 4-6 (พ.ศ.

เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น คำแถลงการณ์นโยบายของรัฐบาลชุดต่าง ๆ ที่บริหารประเทศในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2504-2534 รายงานการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาฯ ระยะต่าง ๆ สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับต่าง ๆ รายงานการประชุมการจัดทำแผนผลิตบุคลากรของกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

5.2 ข้อมูลจากบุคคล ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการผลิตพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขระหว่าง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-6 ดังนี้

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2506-2509)
ได้แก่ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ เสม พริ้งพวงแก้ว ดร.สายหยุด นิยมวิภาต และนางม่องศรี สุขวัลย์

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สอง (พ.ศ. 2510-2514)
ได้แก่ ดร.สายหยุด นิยมวิภาต และนางม่องศรี สุขวัลย์

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สาม (พ.ศ. 2515-2519)
ได้แก่ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ เสม พริ้งพวงแก้ว นางผกา เศรษฐจันทร์ นางม่องศรี สุขวัลย์ และนางสาวบุญประคอง บัทรพรธนะ

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สี่ (พ.ศ. 2520-2524)
ได้แก่ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ เสม พริ้งพวงแก้ว นางผกา เศรษฐจันทร์ นางม่องศรี สุขวัลย์ และนางสาวบุญประคอง บัทรพรธนะ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ห้า (พ.ศ. 2525-2529)
ได้แก่ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ เสม พริ้งพวงแก้ว นายแพทย์ ดำรงค์ บุญอิน นางผกา เศรษฐจันทร์ นางม่องศรี สุขวัลย์ และนางสาวกาญจนา สันติพัฒนาชัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่หก (พ.ศ. 2530-2534)
ได้แก่ นายแพทย์ ดำรงค์ บุญอิน นางผกา เศรษฐจันทร์ และนางสาวกาญจนา สันติพัฒนาชัย

วิธีการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยศึกษาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของการวิจัยจากเอกสารหลัก คือ แผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-6 (พ.ศ.2504-2534) และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรง ในเรื่องนโยบายการผลิตพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข คือ แผนพัฒนาการสาธารณสุข ฉบับที่ 4-6 (พ.ศ.2520-2534) ตลอดจนศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องโดยตรงในการวางแผนนโยบายการผลิตพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-6 แล้วได้นำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในผลการวิเคราะห์จากเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าว เพื่อผลจากการวิเคราะห์ชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ได้ศึกษาเรื่องความเป็นมาในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ของประเทศไทย และนโยบายการผลิตพยาบาลก่อนมีแผนพัฒนาฯ โดยศึกษาจากวิทยานิพนธ์และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และได้เสนอรายละเอียดไว้ในบทที่ 4

6. สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ จากการศึกษาเอกสารและจากการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยแยกเป็นรายแผน ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-6 ดังรายละเอียดในบทที่ 5 และได้สรุปสาระสำคัญของการศึกษาวิจัยตามกรอบแนวคิดของการวิจัยเปรียบเทียบไว้เป็นตารางแยกเป็นรายแผน ซึ่งได้เสนอไว้ท้ายบทที่ 5 ด้วย

7. จัดทำรายงานการวิจัย

จัดทำรายงานการวิจัยตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ในบทที่ 1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย